

Virsraksts: Eiropas Konvencijas par Starptautisko komercšķīrējtiesu normas par tiesībām apstrīdēt pakļautību tiesai piemērošana

1.tēze: Konvencijas 6.panta 1.punkts paredz pretējās puses tiesību apstrīdēt pakļautību tiesai, tādēļ prasītājs, kurš, neskatoties uz šķīrējtiesas līgumu, prasību cēlis vispārējās jurisdikcijas tiesā, nevar iebilst pats pret savu izvēli strīda izšķiršanai, ko, ceļot pretprasību, turklāt akceptējis atbildētājs.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012. gada 17.oktobra SPRIEDUMS Lietā Nr. SKC-579/2012

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja   senatore referente I.Garda

senatore A.Briede

senatore S.Lodziņa

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītājas Vācijas kompānijas *Toma Holding GmbH* kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2011.gada 19.aprīļa spriedumu Vācijas kompānijas *Toma Holding GmbH* prasībā pret AS „Krāsainie lējumi” par pienākuma uzlikšanu izpildīt saistības un AS „Krāsainie lējumi” pretprasībā pret Vācijas kompāniju *Toma Holding GmbH* par parāda un nokavējuma procentu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] AS „Krāsainie lējumi” kā pārdevēja un Vācijas kompānija *Toma Holding GmbH* (iepriekšējais nosaukums - *Toma Metall GmbH*) kā pircēja noslēdza šādus darījumus:

1) 2005.gada 25.augustā pirkuma līgumu Nr.167203417, ar kuru AS „Krāsainie lējumi” apņēmas piegādāt Vācijas kompānijai *Toma Holding GmbH* otrreizējā alumīnija sakausējumus 239A saskaņā ar specifikāciju, pēc pieprasījuma laikā no 2005.gada 1.oktobra līdz 2005.gada 31.oktobrim un no 2005.gada 1.novembra līdz 30.novembrim, katrā reizē 23500 kg (*lietas 1.sējuma 17.lpp.*);

2) 2005.gada 25.augustā pirkuma līgumu Nr.167203418, ar kuru AS „Krāsainie lējumi” apņēmas piegādāt Vācijas kompānijai *Toma Holding GmbH* otrreizējā alumīnija sakausējumus 231D saskaņā ar specifikāciju līdz 2005.gada 19.septembrim 23500 kg un līdz 2005.gada 26.septembrim 23500 kg (*lietas 1.sējuma 13.lpp.*);

3) 2005.gada 9.septembrī pirkuma līgumu Nr.12g803433, ar kuru AS „Krāsainie lējumi” apņēmas piegādāt Vācijas kompānijai *Toma Holding GmbH* otrreizējā alumīnija sakausējumus ALSI5CU3 (FE) saskaņā ar specifikāciju, pēc pieprasījuma laikā no 2005.gada 1.oktobra līdz 30.oktobrim 96 tonnas (*lietas 1.sējuma 21.lpp.*).

[2] Vācijas kompānija *Toma Holding GmbH* 2005.gada 16.novembrī cēlusi tiesā prasību pret AS „Krāsainie lējumi” par saistību izpildi, kurā lūgusi tiesu uzlikt par pienākumu atbildētājam piegādāt prasītājam alumīnija sakausējumus:

1) 46,904 tonnas atbilstoši 2005.gada 9.septembrī noslēgtajam līgumam Nr.12g803433 un atbildētājas izrakstītajiem rēķiniem Nr.9355 un Nr.9356;

2) 23,469 tonnas atbilstoši 2005.gada 25.augustā noslēgtajam līgumam Nr.167203417 un atbildētājas izrakstītajam rēķinam Nr.9358;

3) 23,453 tonnas atbilstoši 2005.gada 25.augustā noslēgtajam līgumam Nr.135403418 un atbildētājas izrakstītajam rēķinam Nr.9359.

Prasībā norādīti šādi apstākļi un argumenti:

[2.1] atbildētāja nav izpildījusi pielīgtās saistības, jo nav piegādājusi prasītājai alumīnija sakausējumus saskaņā ar pušu starpā noslēgtajiem trim pirkuma līgumiem.

Proti, saskaņā ar 2005.gada 25.augustā noslēgto līgumu Nr.167203417 prasītāja pieprasīja atbildētājai piegādāt 23,469 tonnas alumīnija sakausējumu, bet atbildētāja uz šo pieprasījumu izsniedza prasītājai rēķinu Nr.9358 par 23,469 tonnu alumīnija sakausējumu piegādi par pirkuma maksu EUR 38 254,47.

Savukārt saskaņā ar 2005.gada 25.augustā noslēgto līgumu Nr.135403418 prasītāja pieprasīja atbildētāju piegādāt 23,453 tonnas alumīnija sakausējumu, bet atbildētāja uz šo pieprasījumu izsniedza prasītājai rēķinu Nr.9359 par 23,453 alumīnija sakausējumu piegādi par pirkuma maksu EUR 31427,02.

Ievērojot 2005.gada 9.septembrī noslēgtā līguma Nr.12g803433 noteikumus, prasītāja iesniedza atbildētājai pieprasījumu par 46,904 tonnu alumīnija sakausējumu piegādi, bet atbildētāja uz šo pieprasījumu izsniedza prasītājai rēķinu Nr.9355 par 23,422 tonnu alumīnija sakausējumu piegādi par pirkuma maksu EUR 32 322,36 un rēķinu Nr.9356 par 23,462 tonnu alumīnija sakausējumu piegādi par pirkuma maksu EUR 32 377,56.

Tādējādi atbilstoši atbildētājas izsniegtajiem rēķiniem pasūtījums tika pieteikts par kopējo pirkuma maksu EUR 134 381,41 jeb Ls 94 443,79. Saskaņā ar minēto pirkuma līgumu noteikumiem, lai pasūtījums tiktu izpildīts, prasītājai bija jāsamaksā priekšapmaksā - 90% no pirkuma maksas, ko tā arī samaksājusi. Proti, prasītāja 2005.gada 4.oktobrī pārskaitījusi atbildētājai EUR 29 090,12 jeb Ls 20 444,65, kas atbilst 90% no rēķinā Nr.9355 norādītās pirkuma summas, kā arī 2005.gada 5.oktobrī pārskaitījusi atbildētājai EUR 91 853,14 jeb Ls 64 554,75, kas atbilst 90% no rēķinos Nr.9356, Nr.9358 un Nr.9359 norādītās pirkuma maksas kopsummas.

Neskatoties uz to, ka prasītāja izpildīja pielīgtās saistības un samaksāja priekšapmaksu - 90% no pirkuma maksas kopsummas, atbildētāja savas saistības neizpildīja, jo nav piegādājusi prasītājai attiecīgos alumīnija sakausējumus.

[2.2] Attiecībā uz alumīnija sakausējumu piegādēm saskaņā ar rēķiniem Nr.9355 un Nr.9356 piemērojami Incoterms 2000 noteikumi DDP Orleāna, kas nozīmē, ka atbildētājai uz sava rēķina bija jānoslēdz līgums ar pārvadātāju un jānogādā prece norādītajā galamērķa vietā, kas šajā gadījumā ir Orleāna, Francijā. Prasītāja precī norādītajā galamērķa vietā nav saņēmusi, līdz ar to atbildētāja nav izpildījusi savus pārdevējas pienākumus attiecībā uz preču pavadzīmēs - rēķinos norādītās preces piegādi.

[2.3] Prasība pamatota ar Civillikuma 1427., 1587., 1590., 2004., 2021., 2027.pantu.

[3] AS „Krāsainie lējumi” 2006.gada 17.martā cēlusi tiesā pretprasību pret Vācijas kompāniju *Toma Holding GmbH* par parāda Ls 356 966,44 un nokavējuma procentu Ls 58 253,20 piedziņu.

Pretprasībā un tās papildinājumos norādīti šādi argumenti:

[3.1] prasītāja nav pilnībā norēķinājusies ar atbildētāju, jo kopš 2005.gada 22.septembra pārtraukusi maksāt par jau piegādāto precī. Proti, prasītāja nav veikusi pilnu pirkuma maksas samaksu atbildētājai par laikā no 2005.gada 25.jūlija līdz 2005.gada 29.augustam piegādātajām otrreizējo alumīnija sakausējumu kravām saskaņā ar 2005.gada 3.janvāra līguma Nr.2-S-P/2005 noteikumiem par kopējo summu Ls 179 861,63, ko apstiprina preču pavadzīmes-rēķini un atbildētājas izrakstītie, bet prasītājas neapmaksātie rēķini Nr.9120, Nr.9121, Nr.9208, Nr.9210, Nr.9223, Nr.9224, Nr.9227, Nr.9250 un Nr.9251.

Tāpat saskaņā ar minēto līgumu laikā no 2005.gada 12.jūlija līdz 2005.gada 12.augustam atbildētāja piegādājusi prasītājai precī par kopējo summu Ls 177 104,81, izrakstot 8 rēķinus -

Nr.9094, Nr.9113, Nr.9129, Nr.9157, Nr.9177, Nr.9182, Nr.9192 un Nr.9205. Minētajos rēķinos norādīts, ka samaksa veicama SIA „Hanza Līzings”, jo saskaņā ar 2002.gada 31.maijā starp AS „Krāsainie lējumi” un SIA „Hanza Līzings” noslēgto Faktoringa līgumu Nr.22096 prasījuma tiesības par šo rēķinu samaksu tika nodotas SIA „Hanza Līzings”. Taču prasītāja samaksu SIA „Hanza Līzings” nav veikusi. Saskaņā ar 2007.gada 23.aprīlī starp AS „Krāsainie lējumi” un SIA „Hanza Līzings” noslēgto vienošanos prasījuma tiesības par šo rēķinu samaksu nodotas atbildētājai;

[3.2] savlaicīgi neveicot samaksu par piegādāto precī, prasītāja pieļāvusi saistību izpildes nokavējumu, tādēļ saskaņā ar Civillikuma 1765.panta pirmo daļu tai jāmaksā nokavējuma procenti Ls 58 253,20, kas aprēķināti par laiku no 2005.gada 22.septembra līdz 2008.gada 3.jūlijam;

[3.3] tā kā prasītāja nav norēķinājusies par saņemto precī, atbildētājai ir tiesības aizturēt turpmākās otrreizējo alumīnija sakausējumu piegādes līdz brīdim, kad tiks nolīdzināts atbildētājas prasījums par iepriekš piegādāto precī. Šādas tiesības atbildētājai piešķir Civillikuma 1734.pants, tādēļ prasības apmierināšanai nav pamata. Turklāt, nesaņemot samaksu par jau piegādāto precī, atbildētāja nevar nodrošināt izejvielu iepirkšanu un tālāku saistību izpildi.

[3.4] Pretprasība pamatota ar Civillikuma 1425., 1587., 1590., 1591.pantu, 1652.panta 3.punktu, 1662., 1733., 1734., 1737., 1738., 1759., 1760., 1779., 1791., 1801., 1804., 1865., 2109.pantu.

[4] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2008.gada 14.augusta spriedumu prasība noraidīta, bet pretprasība apmierināta, piedzenot no Vācijas kompānijas *Toma Holding GmbH* par labu AS „Krāsainie lējumi” parādu Ls 356 966,44 un nokavējuma procentus Ls 58 253,20 par laiku no 2005.gada 22.septembra līdz 2008.gada 3.jūlijam.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītājas apelācijas sūdzību, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2011.gada 19.aprīļa spriedumu prasību noraidījusi, bet pretprasību apmierinājusi un piedzinusi no Vācijas kompānijas *Toma Holding GmbH* par labu AS „Krāsainie lējumi” parādu Ls 356 966,44, nokavējuma procentus Ls 58 253,20 par laiku no 2005.gada 22.septembra līdz 2008.gada 3.jūlijam, tiesas izdevumus Ls 2976,85, un par labu valstij ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus Ls 7,23.

Spriedums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Puses 2005.gada 3.janvārī noslēgtā līguma 7.2.punktā vienojušās par strīdu izšķiršanu šķīrējtiesā Rīgā (Latvijā), neparedzot ne konkrētu šķīrējtiesu, ne šķīrējtiesas izveidošanas kārtību strīda izšķiršanai.

Konkrētajā gadījumā jautājuma izlemšanā par jurisdikciju strīda izšķiršanā piemērojama Eiropas Konvencija par Starptautisko komercšķīrējtiesu, jo šķīrējtiesas līgumu noslēgušo juridisko personu domicils atrodas dažādās līgumslēdzējas valstīs (Konvencijas 1.pants). Saskaņā ar likuma „Par Eiropas konvenciju par Starptautisko komercšķīrējtiesu” 3.pantu Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera atbilstoši Konvencijas 10.panta 6.punktam veic Konvencijas 4.pantā paredzētās funkcijas Latvijā pārrobežu strīdos, kad, pielīgstot šķīrējtiesas klauzulu, nav noteikta konkrēta šķīrējtiesa.

Prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā cēlusi Vācijas kompānijas *Toma Holding GmbH*, bet AS „Krāsainie lējumi”, akceptējot prasītājas izvēli par strīda izšķiršanas vietu, cēlusi pretprasību. Tādējādi puses ar savu rīcību (konkludentām darbībām) ir izteikušas saskaņīgu gribas izteikumu par strīda izšķiršanu vispārējās jurisdikcijas tiesā. Turklāt Konvencijas 6.panta 1.punkts paredz pretējās puses tiesību apstrīdēt pakļautību tiesai, tādēļ prasītāja, atsaucoties uz minēto punktu, nevar iebilst pati pret savu izvēli strīda izšķiršanai vispārējās jurisdikcijas tiesā, ko turklāt akceptējusi atbildētāja.

Tāpat nepelna ievērību prasītājas apelācijas sūdzības arguments, ka strīda izskatīšana pakļauta Vācijas jurisdikcijai. Šāds prasītājas arguments ir pretrunā iepriekš norādītajam par

strīda pakļautību šķīrējtiesai. Turklāt, pretēji apelācijas sūdzībā norādītajam, Diseldorfas tiesā Vācijā ir izšķirts tikai pušu strīds, kas izriet no trīs apstrīdētajiem alumīnija lūžņu piegādes līgumiem laikā no 2004.gada 21.septembra līdz 24.septembrim, nevis visi pušu savstarpējie strīdi.

[5.2] Atbildētāja ir pierādījusi, ka prasītāja nav veikusi samaksu par deviņām piegādātajām preču kravām laikā no 2005.gada 25.jūlija līdz 2005.gada 29.augustam, ko apstiprina preču pavadzīmes-rēķini un atbildētājas izrakstītie, bet prasītājas neapmaksātie deviņi rēķini: Nr.9120; Nr.9121; Nr.9208; Nr.9210; Nr.9223; Nr.9224; Nr.9227; Nr.9250 un Nr.9251. Kā izriet no prasītājas paskaidrojumiem, samaksa nav veikta, jo prasītāja vienpusēji piemērojusi ieskaitu saistībām, kuras izriet no 2005.gada 3.janvārī pušu starpā noslēgtā līguma Nr.2-S-P/2005 un attiecas uz atbildētājas pretprasībā iekļautajām summām. Tādējādi pēc būtības prasītāja ir atzinusi pretprasību daļā par parāda Ls 179 861,63 samaksu, tādēļ saskaņā ar Civillikuma 2109. un 2021.pantu pretprasība šajā daļā apmierināma.

Tāpat apmierināma pretprasība pārējā daļā par parāda Ls 177 104,81 samaksu. Atbildētāja laikā no 2005.gada 12.jūlija līdz 2005.gada 12.augustam prasītājai piegādājusi astoņas preču kravas, ko apstiprina preču pavadzīmes-rēķini un atbildētājas izrakstītie, bet prasītājas neapmaksātie astoņi rēķini: Nr.9094; Nr.9113; Nr.9129; Nr.9157; Nr.9177; Nr.9182; Nr.9192 un Nr.9205. Prasītāja 2006.gada 31.oktobrī paziņojusi atbildētājai, ka samaksa nav veikta, jo šie maksājumi pakļauti ieskaitam, lai segtu atbildētājas parādsaistības, par kuru apmēru puses vienojušās 2004.gada 30.novembra nodomu protokolā. Tādējādi prasītāja ir atzinusi, ka samaksu nav veikusi. Līdz ar to atbilstoši Civillikuma 2109. un 2021.pantam pretprasība arī šajā daļā ir apmierināma.

Atbilstoši 1759.panta 1.punktam un 1765.pantam apmierināma pretprasība par nokavējuma procentu Ls 58 253,20 piedziņu par laika posmu no 2005.gada 22.septembra līdz 2008.gada 3.jūnijam.

Nepelna ievērtību prasītājas argumenti, ka atbildētājas prasījumi par parāda piedziņu ir dzēsti, veicot ieskaitu, un tādējādi samazinājušies Vācijas kompānijas *Toma Holding GmbH* prasījumi pret atbildētāju. Atbilstoši Civillikuma 1846.pantam ieskaits kā prasījuma dzēšana ar pretprasījumu ir patstāvīgs saistību izbeigšanas veids, un tas nav izpildījums. Ieskaits kā saistības izbeigšanas veids, kas tiek uzturēts ar rakstisku paskaidrojumu par ieskaita veikšanu, nedod pamatu izbeigt saistību. Par saistības izbeigšanu ar ieskaitu jāceļ atsevišķa prasība atbilstoši Civilprocesa likuma 128.pantam. Turklāt minētie prasītājas argumenti par ieskaitu, ir pretrunā ar apelācijas sūdzībā norādīto, ka atbildētāja piegādes nav veikusi.

[6.3] Atbilstoši Civillikuma 1734.pantam uz aizturējuma tiesības pamata tā persona, kuras rokās atrodas kāda lieta var to neizdot tik ilgi, kamēr nav nolīdzināts kāds viņas pašas prasījums.

Konkrētajā gadījumā atbilstoši Civillikuma 1738.panta 2.punktam atzīstams atbildētājas prasījuma tiesību sakars ar prasītājai pienākošām precēm (otrreizējā alumīnija attiecīgiem sakausējumiem), kuras nav piegādājusi atbildētāja, jo atbildētājas prasījums cēlies no tā paša darījuma, pēc kura prasītājai pastāv prasījuma tiesības par preču piegādi, proti, 2005.gada 3.janvāra līguma Nr.2-S-P/2005. Minēto apstākļu dēļ atbildētājai līdz parāda samaksai bija tiesības izlietot aizturējuma tiesību par preču piegādi atbilstoši tās izrakstītajiem rēķiniem Nr.9358 un Nr.9359. Nav pamatots prasītājas arguments, ka aizturējuma tiesība attiecināma tikai uz nomas un īres tiesiskajām attiecībām, kas īpaši paredzēts Civillikuma 1735. un 1736.pantā, jo tādā gadījumā nebūtu nepieciešams izdalīt Civillikuma 1738.pantā dažādus pamatus prasījuma tiesības sakara nodibināšanai ar aizturēto lietu. Tā kā prasītāja nav izpildījusi saistības un samaksājusi pirkuma maksu kopā Ls 356 966,44 par iepriekš piegādāto precī, atbildētājas saistību izpildes - preču piegādes aizturējums līdz brīdim, kad tiks nolīdzināts atbildētājas prasījums, atbilstoši Civillikuma 1734.pantam atzīstams par tiesisku.

Savukārt prasītājas argumenti, ka tā nav saņēmusi precī atbilstoši atbildētājas izrakstītajiem rēķiniem Nr.9355 un Nr.9356, ir pretrunā ar pierādījumiem lietā. Atbildētājas izrakstītajos rēķinos Nr.9355 un Nr.9356 piemēroti Incoterms 2000 noteikumi DDP Orleāna.

Preču daudzums, kas norādīts šajos atbildētājas izrakstītajos rēķinos un preču pavadzīmēs-rēķinos, sakrīt, bet nesakrīt preču piegādes vieta. Preču pavadzīmēs-rēķinos kā prece piegādes vieta norādīta Frankfurte pie Oderas, Vācija. Tomēr fakts, ka minētajos dokumentos ir norādīta dažāda piegādes vieta, nenozīmē, ka prasītāja nebūtu saņēmusi precī. To, ka prasītāja precī ir saņēmusi, apstiprina prasītājas pārstāvja apliecinātās un tiesā iesniegtās pavadzīmju kopijas, jo pretējā gadījumā oriģinālu eksemplāri nevarētu atrasties pie preču saņēmēja.

Pastāvot šādiem apstākļiem, prasības apmierināšanai nav pamata.

[6] Par minēto spriedumu prasītāja iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūgusi izbeigt tiesvedību lietā, bet gadījumā, ja tiesvedības izbeigšanai nav pamata, spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Sūdzībā norādīti šādi argumenti:

[6.1] apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi Eiropas Konvencijas par Starptautisko komercšķīrējtiesu 6.pantu, pārkāpusi Civilprocesa likuma 223.panta 6.punktu. Puses 2005.gada 3.janvārī noslēgtā līguma 7.2.punktā vienojušās par strīdu izšķiršanu šķīrējtiesā. Minētais šķīrējtiesas līgums nav apstrīdēts un ir spēkā. Tādēļ atbilstoši Civilprocesa likuma 223.panta 6.punktam tiesai bija pienākums izbeigt tiesvedību.

Pretēji spriedumā secinātajam, Eiropas Konvencijas par Starptautisko komercšķīrējtiesu 6.pants neliedz prasītājam lūgt tiesvedību lietā izbeigt, ja prasītājs kļūdījies, iesniedzot prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā. Turklāt konkrētajā gadījumā atbildētājs ir cēlis pretprasību, kas nozīmē, ka pretprasības daļā prasītāja ir uzskatāma par atbildētāju. Tādēļ atbilstoši minētās Konvencijas 6.pantam prasītājai ir tiesības celt iebildumus par iesniegtās pretprasības izskatīšanu vispārējās jurisdikcijas tiesā. Prasītāja lūdza izbeigt tiesvedību lietā vēl pirms tika uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības pirmās instances tiesā. Tādējādi prasītāja nekad nav izteikusi gribu izšķirt strīdu vispārējās jurisdikcijas tiesā;

[6.2] Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1734., 1737., 1738.pantu, jo izdarījusi kļūdainu secinājumu par atbildētājas tiesībām izlietot aizturējuma tiesību. Civillikuma 1734.pantā dotais aizturējuma tiesības izlietošanas pamats sniegts Civillikuma 1735. un 1736.pantā, saskaņā ar kuru aizturējuma tiesība pieder vienīgi augļu nesēja zemes gabala iznomātajam vai ēkas, telpas izīrētajam. Tiesa kļūdaini spriedumā atsaukusies uz Civillikuma 1737. un 1738.pantu, jo minētās tiesību normas tikai paskaidro iepriekš, proti, Civillikuma 1735. un 1736.pantā noteiktos aizturējuma tiesības izlietošanas noteikumus;

[6.3] Apelācijas instances tiesa nav piemērojusi Konvencijas par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem 9. un 13.pantu. Tiesa bez ievēribas atstājusi faktu, ka līdzēji tiesiskajās attiecībās ir vadījušies no norēķinu attiecībām, kas saskaņā ar Vācijas komerclikumu var tikt raksturotas kā „tekošā konta sistēma” jeb kontokorents. Šādām darījuma attiecībām raksturīgi, ka puses var dzēst savus prasījumus un saistības ar „bilances konta mehānismu”. Atbilstoši Vācijas komerclikuma 355.pantam kontokorents pastāv, ja pušu savstarpējās darījuma attiecības ir tādas, ka prasījumi un saistības tiek savstarpēji periodiski dzēsti. Turklāt atbilstoši Konvencijas par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem 13.pantam tiesai kā rakstveida pierādījumi jāvērtē arī faksa formā nosūtītie dokumenti. Konkrētajā gadījumā visi starp pusēm noslēgtie darījumi, izņemot 2005.gada 3.janvārī noslēgtais līgums Nr.2-S-P/2005, ir noslēgti faksa sūtījuma formā. Taču apelācijas instances tiesa šos darījumus kā rakstveida pierādījumus nav vērtējusi.

[7] Prasītājas un atbildētājas pārstāvji uz Senāta sēdi nebija ieradušies. Ņemot vērā, ka lietas dalībniekiem likumā noteiktajā kārtībā paziņots par kasācijas instances tiesas sēdes laiku un vietu, Senāts saskaņā ar Civilprocesa likuma 468.pantu atzina par iespējamu izskatīt lietu bez lietas dalībnieku piedalīšanās.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka apelācijas

instances tiesas spriedums prasības noraidītajā daļā atceļams un lieta šajā daļā nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, bet pārējā daļā spriedums atstājams negrozīts.

[9] Senāts nepiekrīt kasācijas sūdzības iesniedzējas viedoklim, ka apelācijas instances tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 223.panta 6.punktu, kas noteic tiesas pienākumu izbeigt tiesvedību lietā, ja puses likumā noteiktajā kārtībā vienojušās par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā.

[9.1] Apelācijas instances tiesa konstatējusi un par to lietā nav strīda, ka puses, kuru domicils atrodas dažādās valstīs (Vācijā un Latvijā), noslēdzot līgumu, vienlaicīgi vienojušās par visu strīdu, kas saistīti ar līguma izpildi un nav atrisināmi pārrunu ceļā, nodošanu izskatīšanai šķīrējtiesā Rīgā, neparedzot noteikumus attiecībā uz šķīrējtiesas veidu (līguma 7.punkts).

Tā kā gan Latvija, gan Vācija ir pievienojusies Eiropas Konvencijai par Starptautisko komercšķīrējtiesu, apelācijas instances tiesa, jautājuma izlemšanai par jurisdikciju strīda izšķiršanā pamatoti piemērojusi Konvenciju. Saskaņā ar Konvencijas 1.pantu tā piemērojama šķīrējtiesas līgumiem, kas noslēgti ar mērķi atrisināt strīdus starptautiskās tirdzniecības jomā starp fiziskām un juridiskām personām, kuru pastāvīgā dzīvesvieta vai atrašanās, slēdzot līgumu, atrodas dažādās līgumslēdzējas valstīs.

[9.2] Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka, neskatoties uz šķīrējtiesas līgumu, prasītāja 2005.gada 16.novembrī savu aizskarto tiesību aizsardzībai cēlusi prasību pret atbildētāju vispārējās jurisdikcijas tiesā, bet atbildētāja, akceptējot prasītājas izvēli, cēlusi tiesā pretprasību. Novērtējusi minētos apstākļus, Senāta ieskatā, tiesa pamatoti secinājusi, ka tādējādi puses ar savu rīcību (konkludentām darbībām) ir izteikušas saskanīgu gribas izteikumu par strīda izšķiršanu vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Galvenais šķīrējtiesas līguma elements ir pušu nodoms vai „aņemšanās” nodot savu nākotnes vai tagadnes strīdu izšķiršanai šķīrējtiesā. Pušu nodoms ir nosakāms, interpretējot gan pašu šķīrējtiesas līgumu, gan arī pušu uzvedību un savstarpējo praksi. Gadījumā, ja, neskatoties uz šķīrējtiesas klauzulu līgumā, viena puse iesniedz tiesā prasības pieteikumu pret otru un atbildētājs tieši vai netieši akceptē šo iesniegto prasību, var uzskatīt, ka puses ir atkāpušās no šķīrējtiesas līguma (*sk. P.Fouchard, E.Gaillard, L.Goldman. On international Commercial Arbitration. Hague: Kluwer law inernational, 1999, p.441; Julian D.M. Lew QC, Loukas A Mistelis, Stefan M. Kroll. Comperative International Commercial Arbitration, Hague: Kluwer law inernational, 2003, p.163*).

Ņemot vērā minēto, nepelna ievērtību sūdzības iesniedzēja argumenti par Eiropas Konvencijas par Starptautisko komercšķīrējtiesu 6.panta pirmās daļas, kas reglamentē pretējās puses tiesību apstrīdēt pakļautību tiesai, nepareizu piemērošanu, jo konkrētajā gadījumā puses ar saskanīgu gribas izteikumu ir vienojušās par strīda izšķiršanu vispārējās jurisdikcijas tiesā.

[10] Neatbilst sprieduma saturam kasācijas sūdzības iesniedzējas argumenti par Konvencijas par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem 9. un 13.panta nepareizu piemērošanu, novērtējot pušu saistības un pienākumus, norēķinu kārtību savstarpējos darījumos un prasītājas iesniegtos pierādījumus par atbildētājas parādsaistībām pret prasītāju.

Civilprocesa likuma 450.panta trešā daļa noteic, ka kasācijas kārtībā var pārsūdzēt apelācijas instances tiesas spriedumu, ja tiesa nepareizi piemērojusi vai iztulkojusi materiālo tiesību normu, pārkāpusi procesuālo tiesību normu, vai, izskatot lietu, pārsniegusi savas kompetences robežas. No minētās tiesību normas izriet, ka kasācijas instances tiesa neizspriež lietu pēc būtības, bet pārbauda lietā taisītā apelācijas instances tiesas sprieduma atbilstību tiesību normām, tas ir, kasācijas instances tiesas kompetencē neietilpst lietas faktisko apstākļu noskaidrošana, pierādījumu pārbaude un vērtēšana.

Kā izriet no sprieduma motīvu daļas, apelācijas instances tiesa, apmierinot pretprasību par parāda un nokavējuma procentu piedziņu, ir vispusīgi noskaidrojusi lietas faktiskos

apstākļus, kam ir nozīme strīda pareizā izšķiršanā, analizējusi pierādījumus, ar kuriem pamatojusi lietā nodibinātos apstākļus, kā arī motivējusi, kādu apsvērumu dēļ noraidījusi prasītājas argumentus, tostarp iebildumus par to, ka atbildētājas prasījumi ir dzēsti, veicot ieskaitu.

Līdz ar to kā nepamatotus Senāts noraida kasācijas sūdzības argumentus, kuros apstrīdēts apelācijas instances tiesas spriedumā dots nodibināto apstākļu un pierādījumu juridiskais novērtējums. Kasācijas sūdzības iesniedzējas argumenti par minētās materiālo tiesību normas nepareizu piemērošanu faktiski ir vērsti uz to, lai panāktu lietas faktisko apstākļu pārbaudi un pierādījumu izvērtēšanu no jauna attiecībā uz pretprasību, kas neietilpst kasācijas instances kompetencē.

[11] Senāts atzīst par pamatotiem kasācijas sūdzības iesniedzējas argumentus par Civillikuma 1734., 1737., 1738.panta nepareizu piemērošanu.

[11.1] Atbilstoši Civillikuma 1734.pantam uz aizturējuma tiesības pamata tā persona, kuras rokās atrodas kāda lieta, var to neizdot tik ilgi, kamēr nav nolīdzināts kāds viņas pašas prasījums.

Kā norādīts tiesību doktrīnā, svešas lietas aizturējuma tiesība ir izņēmums no vispārēja principa, pēc kura visi konflikti atrisināmi tiesas ceļā. Aizturējuma tiesības nedrīkst pielietot gadījumos, kas nav likumā tieši norādīti (*sk. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā.- Rīga, Mans īpašums, 2000., 244.lpp., K.Torgāns. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 218.lpp.*). Tas nozīmē, ka aizturējuma tiesību drīkst pielietot tikai likumā tieši noteiktos gadījumos.

Šāda tiesība, pirmkārt, ir zemesgabala iznomātājam, ja nomnieks nokavē nomas maksas maksājumus vai ir radījis pamatu citādiem no likuma izrietošiem prasījumiem. Iznomātājs drīkst aizturēt zemesgabala ražojumus (ražu, augļus) un uz zemes gabala esošo nomnieka kustamo mantu. Tāda pati tiesība iznomātājam ir arī pret apakšnomnieku, kuram nomnieks nodevis tālāk nomas tiesības (Civillikuma 1735.pants). Otrkārt, aizturējuma tiesība ir ēkas, telpas vai augļu iegūšanai neparedzēta zemesgabala izīrētājam pret īrnieku vai apakšīrnieku tādu prasījumu dēļ, kuri izriet no īres līguma. Izīrētājs drīkst aizturēt lietas, arī preces, ko īrnieks vai apakšīrnieks ievēdis īres objektā (Civillikuma 1736.pants).

Tāpat Komerclikuma 399.pantā (spēkā kopš 2010.gada 1.janvāra) reglamentēta komersanta aizturējuma tiesība, kas komersantam piešķir tiesību aizturēt viņa valdījumā esošas otram komersantam piederošas kustamas lietas un vērtspapīrus, kuri atbilstoši otra komersanta gribai uz komercdarījumu pamata ir nonākuši aizturētāja valdījumā. Aizturējuma tiesības attiecībā uz pārvaldājamo kravu paredzētas arī Jūras kodeksa 131. un 212.pantā.

Citos gadījumos aizturējuma tiesības izlietošanu likums neparedz. Tāpat svešas lietas aizturējuma tiesību kā tiesiskās aizsardzības līdzekli gadījumā, ja kāda no pusēm nav izpildījusi saistības, nenoteic arī Konvencija par starptautisko preču pirkuma-pārdevuma līgumiem, kas reglamentē pirkuma-pārdevuma līgumu slēgšanu, pircēja un pārdevēja tiesības un pienākumus.

[11.2] Lai izlietotu aizturējuma tiesību jāpastāv trīs priekšnoteikumiem: 1) to var izlietot tikai persona, kuras rokās atrodas kāda lieta, un to var neizdot tik ilgi, kamēr nav nolīdzināts parāds (Civillikuma 1734.pants); 2) jāpastāv savstarpējam sakaram starp aizturētāja prasījumu un aizturamo lietu, kas iespējams Civillikuma 1738.pantā noteiktajos gadījumos; 3) lietas aizturētājam nav tiesības savu prasījumu nolīdzināt, lietu atsavinot vai kā citādi izlietojot (Civillikuma 1739.pants).

Tādējādi Civillikuma 1738.pantā uzskaitīti tie gadījumi, kādos var rasties prasījuma tiesību sakars ar aizturējuma tiesību. Taču minētā tiesību norma nav piemērojama atrauti no Civillikuma 1735. un 1736.panta, kas, kā jau iepriekš minēts, nosaka tos izņēmuma gadījumus, kad vispār ir izlietojama aizturējuma tiesība.

[11.3] Apelācijas instances tiesa konstatējusi un par to lietā nav strīda, ka atbildētāja nav izpildījusi saistības saskaņā ar pušu noslēgtajiem pirkuma līgumiem, jo nav piegādājusi prasītājam alumīnija sakausējumus līgumā noteiktajos termiņos un apjomā, lai gan prasītāja ir samaksājusi pielīgto priekšapmaksu - 90% no pirkuma maksas. Atbildētāja gan rakstveida iebildumos pret prasību, gan tiesas sēdē sniegtajos paskaidrojumos kā attaisnojumu pielīgto saistību nepildīšanai norādījusi faktu, ka prasītāja nav samaksājusi par iepriekš piegādātajām precēm un tādēļ tā izlietojusi aizturējuma tiesību. Konstatējama, ka prasītāja patiešām nav samaksājusi atbildētājam par iepriekš piegādātām tāda paša veida precēm, proti, otrreizējiem alumīnija sakausējumiem, apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 1738.panta 2.punktu, šādu atbildētājas izlietojuma tiesību atzinusi par tiesisku.

Senāts uzskata, ka šāds tiesas secinājums ir nepamatots, jo aizturējuma tiesības izlietojamas tikai Civillikuma 1735. un 1736.pantā paredzētos gadījumos, proti, tās attiecināmas tikai uz nomas un īres tiesiskajām attiecībām. Taču konkrētajā gadījumā pušu tiesiskās attiecības izriet no pirkuma (piegādes) līguma, kas nozīmē, ka piegādājamās preces aizturējuma tiesība nav izlietojama. Turklāt Civillietu tiesu palāta nav ņēmusi vērā, ka pušu saistības konkrētajā gadījumā izriet no trim pirkuma līgumiem: 2005.gada 25.augustā noslēgtajiem diviem pirkuma līgumiem Nr.167203417 un Nr.167203418 un 2005.gada 9.septembrī noslēgtā pirkuma līguma Nr.12g803433, kuri neattiecas un nav saistīti ar pušu starpā 2005.gada 3.janvārī noslēgtā līguma Nr.2-S-P/2005 saistību izpildi.

[11.4] Ievērojot iepriekš minētos apsvērumus, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība, nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ spriedums šajā daļā atceļams.

[12] Sakarā ar apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanu prasības noraidītajā daļā, zvērinātu advokātu birojam „Kantsons & Ozoliņš” saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu atmaksājama drošības nauda Ls 200.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2011.gada 19.aprīļa spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība, atcelt un lietu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Pārējā daļā spriedumu atstāt negrozītu.

Atmaksāt zvērinātu advokātu birojam „Kantsons & Ozoliņš” drošības naudu Ls 200 (divi simti latas).

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja	Senatore	I.Garda
	Senatore	A.Briede
	Senatore	S.Lodziņa